

O altfel de iluminare, cu Avram Iancu student (1842)

În fiecare an, pe vremea studenției lui Avram Iancu, la Cluj se ținea cu mare fast în seara zilei de 18 aprilie o sărbătoare numită “Iluminare” (înscrisă astfel în documentele maghiare) în cinstea zilei de naștere a împăratului austriac Ferdinand (cu numele său întreg Ferdinand Carol Leopold Iosif Francisc Marcelin, născut la 19 aprilie 1793 în Viena), care purta și titlul de principe al Ardealului.

În perioada 1841 - 1846, Avram Iancu era student la Colegiul Piaristilor din Cluj, de pe str. Lupului (azi str. Mihail Kogălniceanu), alături de alți tineri români și de altă etnie: maghiari, secui, sași, germani, armeni etc. Stătea în chirie pe strada care-i poartă în prezent numele, la profesorul Bergai, până în 1844, apoi la familia Bokor, iar în aprilie 1842 – în timpul episodului cu “Iluminarea” – lua masa la pensiunea doamnei Rozalia Balinth, văduva lui Ladislau Dorgo.

Tinerii studenți de la piariști, deși erau concentrați aici într-o “coloratură etnică” diferită, erau buni colegi și solidari în “tovărășii aventuroase”, specifice vârstei. Una dintre aceste acțiuni pline de bravadă ne este dezvăluită de documentele privind ziua “Iluminării” la Cluj, în 1842.

Încă din 16 aprilie, sâmbăta, studenți și calfe din oraș se aflau la balul organizat la cârciuma lui Baier. Tinerii lucrători în atelierele din oraș (calfele) au început să “se prostească”, după cum au mărturisit apoi, adică să facă glume “fără stil”, împingându-se și ghiontindu-se. Așa se face că a fost jignit cu astfel de glume studentul Anca. De aici, se pare, a pornit conflictul dintre studenți și calfe.

În seara zilei de 18 aprilie s-a ținut la Cluj cu mare fast "Iluminația". La sărbătoare au participat și studenții și calfele, care s-au luat la bătaie, studenții fiind pregătiți să-și ia revanșa. Au fost recunoscuți, în această încăierare, studenții Anca Cerghedi sau Cerghizan (acesta coleg cu Avram Iancu), Câmpean, toți români, precum și Zonda și Lazar, unguri. A doua zi, studenții (adunați în cimitir) s-au sfătuit să nege faptul că ar fi fost amestecați în bătaie. Dar unii s-au mai lăudat prin piață, alții au povestit despre eveniment și s-a aflat cam cine au fost "actorii" principali în bătaie. A fost audiat și Avram Iancu. El declara următoarele: "În seara zilei de 18 aprilie și eu am fost prezent la Iluminație până la ora 21.00". Acolo – a adăugat el – i-a văzut pe Iosef Lazar, cu care stătea în gazdă, pe colegii Anca și Potyo de la Drept și pe Tompos de la Logică. De la ora 21.00 a plecat de acolo. Avea și dovada de la doamna la care mergea în pensiune. Această femeie a confirmat că în seara respectivă Avram Iancu era la ea "în cost", la cină. După cină – spune gazda în continuare - el a mers imediat la petrecere și după jumătate de oră s-a întors. Apoi și-a petrecut vremea discutând, "până când l-am trimis acasă, unde își avea sălașul, deoarece și eu aveam intenția să mă odihnesc" – a mai spus ea, adăugând că Iancu a plecat cu puțin înainte de ora 22.00.

Ce va fi discutat în acea seară viitorul mare reprezentant al românilor transilvăneni nu se știe. Documentul, însă, ne dezvăluie și învie un moment concret din tinerețea marelui erou român al Revoluției din 1848 – 1849.

Vasile Lechințan